

Літаратуразнаўства

*Новыя доктарскія дысертацыі,
абароненыя на філалагічным факультэце*

С.В. КАВАЛЁЎ

НА СУТЫКУ РЭНЕСАНСУ І БАРОКА: ПОЛЬСКАМОЎНАЯ ПАЗЫІЯ Ў ВІЛЕНСКІХ ВYДАННЯХ КАНЦА XVI – ПАЧАТКУ XVII ст.

Исследуется польскоязычная поэзия как значительное явление полилингвистической литературы Беларуси эпохи Ренессанса на основе стихотворных текстов на польском языке из виленских печатных изданий конца XVI – начала XVII в.

The object under consideration is Polish poetry as a peculiar phenomenon in Belarusian polylingual Renaissance Literature. The subject of the investigation is Polish verses by local and guest authors published in Vilno at the end of the XVI and the beginning of the XVII centuries.

Сяргей Валер'евіч Кавалёў пасля заканчэння філалагічнага факультэта БДУ (1985) і аспірантуры (1988) працаваў выкладчыкам кафедры беларускай літаратуры. З 1993 г. з'яўляецца дацэнтам кафедры гісторыі беларускай літаратуры. У 1988 г. праходзіў навуковую стажыроўку ў Ягелонскім універсітэце (Кракаў), з 1993 г. запрашаецца для чытання лекцый у Люблінскім універсітэце імя М. Складоўскай-Кюры (Польшча).

У 1991 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю "Гераіка-эпічная паэзія Беларусі і Літвы канца XVI ст.", у 2002 г. – доктарскую дысертацыю на тэму "Станаўленне польскамоўнай паэзіі ў полілінгвістычнай літаратуры Беларусі эпохі Рэнесансу", напісанню якой папярэднічалі праца ў бібліятэках і архівах Вільнюса, Львова, Санкт-Пецярбурга, Варшавы, Кракава, Вроцлава, Курніка.

Апублікаваў звыш 50 артыкулаў і рэцэнзій, а таксама кнігі літаратурна-крытычных артыкулаў "Як пакахаць ружу" (1989) і "Партрэт шкла" (1991). Паступова ён скіроўвае ўвагу на даследаванне шматмоўнай паэзіі Беларусі эпохі Рэнесансу. На гэтую тэму апублікаваў каля 40 артыкулаў у айчынным і замежным друку, выдаў манаграфіі "Гераіка-эпічная паэзія Беларусі і Літвы канца XVI ст." (1993) і "Станаўленне польскамоўнай паэзіі ў полілінгвістычнай літаратуры Беларусі эпохі Рэнесансу" (2002).

М.В. Хаўстовіч,
загадчык кафедры гісторыі беларускай літаратуры БДУ

У шматмоўнай літаратуры Беларусі напрыканцы XVI ст. вызначальным напрамкам робіцца барока (Мальдзіс 1980, 17). Цалкам слушна будзе і эпоху, у якую дамінаваў гэты напрамак, назваць эпохай Барока, як гэта прынята ў свеце (пад уплывам рускай літаратуразнаўчай школы беларускія вучоныя ўжываюць тэрмін "барока" пераважна для вызначэння напрамку (стылю), у крайнім выпадку – перыяду паміж дзвюма "сапраўднымі" эпохамі: Рэнесансам і Асветніцтвам (гл. Гісторыя 1998). Даследаванне польскамоўнай паэзіі

¹ Падрабязней пра ўзнікненне і жанравую эвалюцыю польскамоўнай паэзіі Беларусі гл. у кн.. Кавалёў С.В. Станаўленне польскамоўнай паэзіі ў полілінгвістычнай літаратуры Беларусі эпохі Рэнесансу. Мн., 2002.

Беларусі эпохі Барока трэба пачынаць з 90-х гг. XVI ст., але пры гэтым разгляд польскамоўнай паэзіі эпохі Рэнесансу неабходна працягваць да першага дзесяцігоддзя XVII ст.

Такі падыход не з'яўляецца супярэчлівым, як не з'яўляюцца супярэчлівымі вызначэнні межаў Рэнесансу і Барока двума найлепшымі знаўцамі літаратуры гэтых эпох у Польшчы: Е. Зёмэк у кнізе "Літаратура Адраджэння" разглядаў творы ад другой паловы XV ст. да 1629 г., года смерці "апошняга рэнесансавага паэта" Ш. Шымановіча (Ziomek 1987, 25), а Ч. Гэрнас у кнізе "Літаратура барока" аналізаваў творчасць пісьменнікаў ад 80-х гг. XVI ст. да 30-х гг. XVIII ст. (гл. Hernas 1995, 18–21).

"Эпохі не пачынаюцца і не заканчваюцца як стагоддзі, днём 1 сакавіка 1601 альбо 1701 г. Тое, што называюць эпохай у літаратуры, гэта перад усім крытэрыі стылю ў найшырэйшым значэнні слова, а стылі могуць суіснаваць хаця б таму, што суіснуюць пакаленні. Большасць пісьменнікаў можа карыстацца яшчэ ранейшым стылем, але ўжо з'яўляюцца першапраходцы, якія пішуць іначай. І наадварот: ёсць пісьменнікі, неабавязкова эпігоны, якія і далей пішуць так, як пісалі, у той час, калі большасць астатніх перайшлі ўжо на новы стыль". (Тут і далей – пераклад аўтара. – С. К.) (Vincenz 1989, IV).

На мяжы XVI–XVII ст. польскамоўная паэзія Беларусі выразна пачынае развівацца пад знакам Барока, ёсць усе падставы гаварыць пра бурлівы ўсплёск езуіцкай паэзіі. Але ў гэты ж перыяд шэрагам яскравых твораў у апошні раз заявіла пра сябе паэтычная плынь, якая выводзілася з эпохі Рэнесансу.

Па-першае, гэта творчасць Я. Казаковіча і Г. Пельгрымоўскага – паэтаў, якія дэбютавалі ў 80-я гг. XVI ст., а найбольш значныя свае творы напісалі напрыканцы XVI – пачатку XVII ст. Па-другое, гэта творчасць маладзейшых паэтаў Я. Пратасовіча, Б. Буднага, Я. Пятровіча, Радагльда Гладкатварскага, звязаных з друкарняй гуманіста Я. Карцана. Друкарня "віленскага Альда Мануцыя" нават ва ўмовах Контррэфармацыі выдавала шмат свецкай літаратуры, перакладаў антычных аўтараў, саборнічала з Акадэмічнай друкарняй у выданні вершаваных твораў. На жаль, пасля смерці Я. Карцана, ягоны сын, Язэп, кардынальна змяніў кірунак дзейнасці друкарні з незалежна-гуманістычнага на каталіцка-клерыкальны. І калі Е. Зёмэк умоўна пазначыў канец эпохі Рэнесансу ў Польшчы 1629 г. – годам смерці Ш. Шымановіча, то для Вялікага княства Літоўскага (ВКЛ) такой умоўнай датай можа быць 1611 г. – год смерці Я. Карцана.

Самымі папулярнымі ў грамадстве відамі паэзіі на мяжы XVI–XVII ст. з'яўляліся кніжна-эпіграматычная (геральдычныя, прэфацыйныя і дэдыкацыйныя вершы, звароты да Заіла) і сямейна-рытуальная (генеталіконы, матрыманіяльныя і фунеральныя творы).

Кніжныя эпіграмы мы знаходзілі ўжо на старонках берасцейскіх і нясвіжскіх выданняў 50–60-х гг., звычайна яны сустракаліся ў лоскіх і віленскіх друках 70–80-х гг., зрабіўшыся амаль неад'емным элементам кнігі. Нядзіўна, што менавіта кніжныя эпіграмы замаўляюць выдаўцы ў Я. Казаковіча. Стараанна аздабляюць выданні сваіх кніг эпіграматамі на гербы магнатаў і дэдыкацыйнымі вершамі Г. Пельгрымоўскага, Я. Пратасовіча, Б. Буднага і Я. Пятровіча. У гэтым сэнсе ніякіх радыкальных змен у польскамоўнай паэзіі канца XVI – пачатку XVII ст. не адбываецца, можна гаварыць адно пра працяг традыцый папярэдніх этапаў развіцця.

Што тычыцца сямейна-рытуальнай паэзіі, то менавіта на сутыку Рэнесансу і Барока адбываецца яе шпаркае распаўсюджванне і фактычна інстытуалізацыя ў грамадстве. Друкаваная сямейна-рытуальная паэзія (вершаваныя творы з нагоды нараджэння, шлюбу і смерці чалавека) адыгрывала ў жыцці вышэйшых слаёў грамадства тую самую ролю, што вусна-паэтычныя творы (радзінныя, вясельныя і пахавальныя песні) у жыцці простага народа.

Першыя ўзоры сямейна-рытуальнай паэзіі ў пісьменстве Вялікага княства Літоўскага стварыў у 40-я гг. XVI ст. Пётр Раізій (дзве лацінамоўныя эпіталямы з нагоды шлюбу каралевіча Жыгімонта Аўгуста з прынцэсай Альжбетай і лацінамоўная эпіталама на вяселле Мікалая Радзівіла). У 60-я гг. два фунеральныя творы выдаў у Бярэсці Ц. Базылік ("Апісанне смерці і пахавання княгіні Альжбеты Радзівіл", "Надпіс на магіле высакароднага шляхціца Паўла Сецыгнёўскага"). Спачатку падобныя творы замаўлялі выключна прадстаўнікі заможнай арыстакратыі (Радзівілы, Хадкевічы, Сапегі, Кміты), а аўтарамі з'яўляліся іншаземныя паэты (гішпанец П. Раізіуш, немец Ё. Мыліуш, палякі Я. Каханоўскі і Ц. Базылік). З 90-х гг. на магнатаў пачала раўняцца і сярэдняя шляхта, аздабляючы вершамі сямейныя ўрачыстасці і жалобы, прычым ужо не было патрэбы звяртацца да іншаземцаў.

За напісанне святочных і жалобных вершаў ахвотна браліся навучэнцы і выпускнікі калегіумаў і Віленскай езуіцкай акадэміі (М. Вітаслаўскі, К. Кярноўскі, В. Скаравец, Г. Белазор, Ш. Шляскі і інш.). Не адставалі ад малодшых калег, як мы пераканаліся, С. Кулакоўскі ("Катамерынон Слуцкага княства"), Я. Казаковіч (зборнік "Дух Данііла") і Я. Пратасовіч ("Паранімфус", "Эпіцэдзіум"). Яшчэ больш інтэнсіўна выдаюцца сямейна-рытуальныя творы ў XVII ст. Паводле падлікаў К. Мрочак, у XVI ст. у Польшчы і ВКЛ было надрукавана 92 эпіталямы, а ў XVII ст. – 530 (гл. Мросчек 1989, 61).

Існаваў традыцыйны трэфарэт для напісання генеталіконаў (вершы з нагоды нараджэння дзіцяці), матрыманіяльных віншаванняў (вершы з нагоды шлюбу) і фунеральных твораў (вершы з выпадку смерці). Таму іх змест, як правіла, не вылучаўся разнастайнасцю, а мастацкая форма арыгінальнасцю. Вершаваныя тэксты адрозніваліся формай выкладу матэрыялу: эпічная, лірычная, драматычная, а таксама спосабамі іх выканання на ўрачыстасцях: чытанне, спевы, тэатральнае дзеянне.

Друкаваная сямейна-рытуальная паэзія, асабліва матрыманіяльная, была непасрэдна звязана з абрадам, са сцэнарыем урачыстасці, нярэдка функцыянавала ў слоўна-музычнай форме, што прыпадабняла яе да фальклору. Аднак паэтыка кніжнага варыянта прыкметна адрознівалася ад паэтыкі вусна-паэтычных твораў, таму што, як і паэтыка ўрачыстых праявічных эпікламатый, яна ўзыходзіла да асноўных правілаў рыторыкі.

Хаця кніжна-эпіграматычная і сямейна-рытуальныя вершы былі найбольш запатрабаваныя шляхецкім грамадствам канца XVI – пачатку XVII ст., але самыя значныя дасягненні польскамоўнай паэзіі Беларусі гэтага перыяду звязаны ўсё ж з развіццём іншых жанраў: палітычнай, маральна-дыдактычнай і навуковай паэзіі. Пра гэта сведчыць творчасць Г. Пельгрымоўскага, Я. Казаковіча, Я. Пратасовіча, Радагляда Гладкатварскага.

Палітычныя праблемы прыцягвалі ўвагу прадстаўнікоў старэйшага пакалення паэтаў: Г. Пельгрымоўскага і Я. Казаковіча. Першы з іх, як пісар ВКЛ, знаходзіўся ў гушчыні палітычных падзей і дыскусій і адлюстравваў іх у сваіх паэтычных творах ("Дыялог літоўскага шляхціца... пра Інфлянцкую вайну", "Патрыёт Айчыны да сенату і дзяржавы літоўскай", "Гутарка аднаго паляка з маскалем", "Пасольства да вялікага князя маскоўскага"). Непасрэдны ўдзельнік Лівонскай вайны, Г. Пельгрымоўскі да канца жыцця заставаўся верны тэме складаных узаемаадносін ВКЛ і Маскоўскай дзяржавы, але выйлялася гэта магістральная тэма ў розных жанрах, увасаблялася ў адметных мастацкіх структурах. "Патрыёт Айчыны..." – гэта палітычна-публіцыстычная кампазіцыя з 23 вершаў, своеасаблівае гістарычная геаграфія Вялікага княства Літоўскага. У "Дыялогу..." і ў "Гутарцы..." Г. Пельгрымоўскі ў рэчышчы традыцый М. Рэя і Л. Гурніцкага звярнуўся да дыялагічнай формы выкладу матэрыялу. "Пасольства..." мае дзённікавую аснову і ўключае ў сябе як вершаваныя часткі, так і праявічныя ўстаўкі ў выглядзе розных дакументаў, спісаў, пералікаў.

Менавіта на прыкладзе творчасці Г. Пельгрымоўскага яскрава відаць, што тэарэтычнай базай паэтычнай творчасці з'яўляліся ў тыя часы законы і прынцыпы рыторыкі, і таму пазытыку польскамоўнай паэзіі Беларусі эпохі Рэнесансу будзе слушна назваць *паэтыкай пераканання*.

Я. Казаковіча цікавілі не канкрэтныя гістарычныя і палітычныя падзеі, а універсальныя грамадска-сацыяльныя праблемы, агульны стан дзяржавы. Узяўшы за аснову лацінскую элегію "Арэшнік", якая традыцыйна прыпісваецца Авідзію, Я. Казаковіч зрабіў вольны пераклад лацінскага першаўзора. Ён прыўнёс у "Італійскі арэшнік" некалькі мясцовых рэалій і ўласных заўваг пра становішча простага чалавека ў грамадстве, пра адсутнасць належнай павагі да дзяржаўнай уласнасці. Услед за сваімі папярэднікамі, А. Вапянам і аўтарам паэмы "Пратэй, або Пярэварацень", Я. Казаковіч засцерагаў суайчыннікаў ад небяспекі дзяржаўнай анархіі ў Рэчы Паспалітай.

Сямейнае жыццё, маральна-этычныя пытанні і праблемы пазнання Сусвету знаходзіліся ў цэнтры творчасці Я. Пратасовіча. Працягваючы традыцыі М. Рэя і С. Кулакоўскага, Я. Пратасовіч даў яскравыя ўзоры вершаванага маральна-дыдактычнага трактата, створанага на падставе антычных і хрысціянскіх крыніц ("Вобраз старога чалавека", "Узор сумленнай белагаловай", "Ахвярадаўца"). Палескі паэт з'яўляецца аўтарам першай у Рэчы Паспалітай энцыклапедыі "Inventores rerum, альбо Кароткае апісанне, хто што вынайшаў і даў людзям для ўжытку", створанай на падставе лацінскага сачынення італьянскага пісьменніка Палідора Вергілія "De inventores rerum". Я. Пратасовіч шчодро дапоўніў лацінскі першаўзор, заснаваны не столькі на дакладных гістарычных фактах, колькі на звестках з міфалогіі і літаратуры, уласнымі суб'ектыўнымі заўвагамі і рэфлексіямі, насыціў яго мясцовым каларытам. Некаторыя фрагменты з "Inventores rerum..." можна разглядаць як самастойныя вершы. Яны паказваюць норавы і звычаі тагачаснай шляхты, адлюстроўваюць агульны маральны клімат эпохі і сведчаць пра сатырычны талент Я. Пратасовіча, не раскрыты ім у ранніх маральна-дыдактычных творах.

Тыпалагічна і стылістычна да вершаванай энцыклапедыі Я. Пратасовіча блізкая паэма "Румяны для аздобы дзявочага твару" Радагляда Гладкатварскага (цалкам верагодна, што за гэтым дзіўным псеўданімам хаваўся менавіта Я. Пратасовіч). "Румяны..." узніклі як наследаванне "Касметыцы..." Авідзія і з'яўляюцца першым у Рэчы Паспалітай параднікам па касметыцы, адной з рэдкіх кніг у тагачаснай літаратуры, адрасаванай не *чытачам*, а *выключна чытачкам*. Функцыянальна "Румяны..." адносяцца да навуковай паэзіі, але маюць і некаторыя сатырычныя рысы. Пераказваючы змест "Касметыкі...", аўтар "Румян..." свядома дыстансаваўся ад яе сваім псеўданімам, прысвячэннем Дайгоце Міластройскай, арыгінальнай "Прадмовай да паненак" і, самае галоўнае, жартаўлівым ладам апавядання.

"Чалавечы век" С. Кулакоўскага, "Італійскі арэшнік" Я. Казаковіча і паэма "Румяны..." Радагляда Гладкатварскага сведчаць, што менавіта творы Авідзія, а не паэмы Гамера і Вергілія найчасцей браліся для наследавання паэтамі Беларусі эпохі Рэнесансу.

У канцы XVI – пачатку XVII ст. у творчасці тых паэтаў, што прыйшлі ў літаратуру яшчэ ў 80-я гг., назіраюцца выразныя праявы ліцвінскай самасвядомасці. Але паралельна з гэтым у творчасці маладзейшых паэтаў праяўляецца абывакавецкі да ўласнай нацыянальнай і дзяржаўнай прыналежнасці альбо пасіўнае атаясамліванне сябе з Польшчай, што станеца характэрнай адзнакай польскамоўнай паэзіі Беларусі эпохі Барока.

Як даніну павагі да слаўнай мінуўшчыны Вялікага княства Літоўскага можна разглядаць паэму С. Кулакоўскага "Катамерынон Слуцкага Княства" (1593). Невядома дакладна, дзе нарадзіўся паэт – у Княстве ці ў Польшчы; невядома, ці сам ён выбраў тэму для свайго чарговага твора, ці атрымаў замову кагосьці з Хадкевічаў. Але зварот паэта да гісторыі старадаўняга

беларускага роду Алелькавічаў і годнае ўшанаванне памяці трох заўчасна памерлых слупкіх князёў Юрыя, Яна Сімяона і Аляксандра трывала звязваюць С. Кулакоўскага з культурай Беларусі і забяспечваюць яму месца на Парнасе побач з такімі патрыётамі Вялікага княства Літоўскага, як М. Стрыйкоўскі, А. Рымша, Г. Пельгрымоўскі. Характэрна, што ў сваю паэму С. Кулакоўскі ўвёў алегарычную постаць Слуцкага Княства, тыпалагічна блізкую да вобраза Радзімы з ананімнай паэмы "Пратэй, або Пярэварацень" і вобраза Літвы з вершаванай кампазіцыі Г. Пельгрымоўскага "Патрыёт Айчыны да сенату і дзяржавы літоўскай". Расказ пра подзвігі і заслугі прадстаўнікоў роду Алелькавічаў перад Бацькаўшчынай С. Кулакоўскі распачынае ад князя Альгерда, што набліжае фунеральную паэму "Катамерынон..." да вершаваных хронік М. Стрыйкоўскага.

У творчасці Я. Казаковіча выразныя праявы беларуска-літоўскага дзяржаўнага патрыятызму назіраюцца і ў 80-я, і ў 90-я гг. XVI – пачатку XVII ст. Выказваючы ў звароце да Януша Радзівіла ("Радзівіліяда...", 1588) спадзяванне, што ў асобах маладых Радзівілаў Літва будзе мець сваіх Курцыяў, паэт у эпіграме на герб Мікалая Зяновіча ("Новы Запавет", 1593) з гонарам падкрэслівае, што старадаўні род Зяновічаў належыць Літве, а ў прысвячэнні Станіславу Кішку ("Італійскі арэшнік", 1603) наракае на недахоп у Літоўскім краі "шчырага золата" для ўзнагароды мецэната за ягоныя дэбрынасы.

І ў геральдычных эпіграмах, і ў дэдыкацыйных вершах Я. Казаковіч найперш адзначае заслугі сваіх герояў-адрасатаў перад Айчынай на полі бітвы і на культурна-асветніцкай ніве. У значна меншай ступені цікавіцца ён сімволікай гербаў і зместам кнігі, у якой змешчаны ягоны верш. Каб не ўзнікала ніякіх сумненняў наконт ягонага паходжання і дзяржаўнай прыналежнасці, Я. Казаковіч дадаваў да свайго прозвішча палітонім "Ліцвін" (як і ягоны прыяцель А. Рымша, а таксама лацінамоўныя паэты В. Агрыпа і Я. Радван).

Не меншым патрыётам Вялікага княства Літоўскага, чым Я. Казаковіч, быў Г. Пельгрымоўскі, які пад "Дыялогам літоўскага шляхціца пра Інфлянцкую вайну..." падпісаўся "E.P. Philalethes Lithuanie". Ананімна ён выдаў зборнік вершаў пад красамоўнай назвай "Патрыёт Айчыны да сенату і дзяржавы літоўскай". У гэтых і іншых сваіх творах Г. Пельгрымоўскі піша пра слаўную мінуўшчыну і сучаснасць Літвы, яе дзяржаўных дзеячаў і палкаводцаў, адстойвае тэрытарыяльныя інтарэсы Княства не толькі перад Масковіяй, але і перад Польшчай.

Менавіта ў творчасці Г. Пельгрымоўскага ліцвінскі патрыятызм выяўляецца найбольш паслядоўна: выказванні на вобразна-эмацыянальным узроўні (пранікнёныя маналогі Мілосніка Айчыны і Літвы ў "Патрыёце...") спалучаюцца з гістарычнай і палітычнай аргументацыяй (разважанні Ганца і Рыцара ў "Дыялогу літоўскага шляхціца...", прамовы Льва Сапегі ў "Пасольстве да вялікага князя маскоўскага").

Услед за А. Рымшам, які ў 80-я гг. XVI ст. разам з лацінамоўнымі і польскамоўнымі вершаванымі творами даў некалькі ўзораў беларускамоўных, Г. Пельгрымоўскі на пачатку XVII ст. актыўна выкарыстоўвае старабеларускую мову ў сваіх польскамоўных творах, калі прамаўляе ад імя персанажаў беларускага і рускага паходжання ("Гутарка паляка з маскалём...", "Пасольства да вялікага князя маскоўскага").

Безумоўна, у палітычных дыялогах і героіка-эпічных паэмах дзяржаўная самасвядомасць і патрыятызм аўтараў праяўляліся больш яскрава, чым у сямейна-рытуальных, маральна-дыдактычных і з’ўрыстычных творах. Але, з другога боку, выбар тэмы і жанру твора пэўным чынам залежаў ад ступені заангажаванасці паэта ў палітычным жыцці, ад ягонай грамадскай пазіцыі.

Выразны ліцвінскі патрыятызм Я. Казаковіча і Г. Пельгрымоўскага на фоне творчасці паэтаў малодшага пакалення (Я. Пратасовіча, Радаглыда Гладкатварскага, выпускнікоў Віленскай езуіцкай акадэміі) выглядаў хутчэй руды-

ментам мінулага, чым тэндэнцыяй новага часу. Я. Казаковіч і Г. Пельгрымоўскі сфарміраваліся як асобы яшчэ ў 80-я гг. XVI ст. у патрыятычным асяродку пры двары Радзівілаў біржайскай лініі, галоўных ініцыятараў "ліцвінскіх", незалежніцкіх настройаў у ВКЛ (Г. Пельгрымоўскі пазней знаходзіўся пад уплывам "памяркоўнага незалежніка" канцлера Льва Сапегі). Амаль усе паэты-ліцвіны XVI ст. (Ф. Градоўскі, А. Рымша, Я. Радван, Я. Казаковіч, Г. Пельгрымоўскі) вызнавалі кальвінізм, як і іх мецэнаты Радзівілы. На сутыку Рэнесансу і Барока ў паэзію прыйшло шмат аўтараў каталіцкага веравызнання, якія нарадзіліся пасля Люблінскай уніі, лічылі сваёй Айчынай Рэч Паспалітую і называлі яе проста "Польшчай".

ЛІТАРАТУРА

- Гісторыя беларускай літаратуры. Старажытны перыяд. Мн., 1998.
 Мальдзіс А.І. На скрыжаванні славянскіх традыцый: Літаратура Беларусі пераходнага перыяду (другая палавіна XVII–XVIII ст.). Мн., 1980.
 Hernas Cz. Literatura baroku. Warszawa, 1995.
 Mroczek K. Epitaphium staropolskie. Wrocław, 1989.
 Vincenz A. Wstęp // Helikon sarmacki. Wątki i tematy polskiej poezji barokowej: Antologia. Wrocław, 1989.
 Ziomek J. Literatura Odrodzenia. Warszawa, 1987.

Паступіў у рэдакцыю 04.01.2003.

А.А. ПАШКЕВІЧ КАНЦЭПЦЫЯ НАЦЫЯНАЛЬНАГА БЫЦЦЯ Ў БЕЛАРУСКАЙ ПРОЗЕ XX СТАГОДДЗЯ

Исследуется разработка концепции национального бытия в белорусской прозе XX в., осмысливается белорусская литература как мировоззренческий базис национального и государственного существования, определяются идейно-художественная сущность и эволюция, национальное своеобразие белорусской прозы метрополии и диаспоры. Впервые создана обобщенная работа о национальной концепции бытия как социокультурного и идейно-философского фактора существования общества.

Ways of expressing the national life conception in the byelorussian prose of the XX century are investigated. The purpose of the thesis consists in interpreting the XX century belarusian literature as an attitudinal basis of national and statal existence, of the belarusian prose national peculiarity in the mother contry and abroad. It's the first generalized scientific work, that reflects the national life conception in the belarusian literature of the XX century.

Аляксандр Аляксандравіч Пашкевіч – прадстаўнік маладога і адоранага пакалення беларускіх літаратуразнаўцаў і творцаў, пакліканага да працы новай эпохай грамадскага і духоўнага станаўлення і развіцця Беларусі. Закончыўшы на роднай Случчыне сярэднюю школу, ён у 1989 г. паступіў на філалагічны факультэт БДУ. Пасля гэтага была аспірантура, абарона кандыдацкай дысертацыі "Феномен узвышэнства ў беларускай паэзіі XX стагоддзя" і выкладчыцкая праца на кафедры беларускай літаратуры XX стагоддзя БДУ.

Яшчэ студэнтам А.А. Пашкевіч агублікаваў свой першы паэтычны зборнік "Нябесная сірэнта" і неўзабаве быў прыняты ў Саюз беларускіх пісьмennisкаў. Актыўна выступае з літаратуразнаўчымі артыкуламі ў беларускім і замежным друку. У 2001 г. выйшлі ў свет яго рамандакумент "Пляц Волі" і манаграфія "Зваротны дарогі. Проза беларускай эміграцыі XX стагоддзя" (Польшча).

Мінулы год стаў паказальным і знакавым для маладога даследчыка. У верасні на XIV з'ездзе Саюза беларускіх пісьмennisкаў А.А. Пашкевіча абрані старшынёй гэтай творчай арганізацыі, а ў лістападзе адбылася абарона яго доктарскай дысертацыі.

Л.Д. Сінькова,
прафесар, загадчык кафедры беларускай літаратуры XX стагоддзя

У аснове канцэпцыі нацыянальнага быцця беларуская проза бачыла ўніверсальныя культурныя каштоўнасці земляробчага этнасу з яго сутнаснымі міфалагemaмі і архетыпамі ў гарманічным сінкрэтызме міфалагічнага і хрысціянскага пачаткаў. У знакавых беларускіх праявічых творах універсальнай